

PTOP

Observatori del Paisatge

Terres de l'Ebre

Catàleg de paisatge

Volum IIa

Memòria

Aprovació definitiva
Juliol de 2010

ÍNDEX VOLUM 2a

1. INTRODUCCIÓ	11
2. LES UNITATS DE PAISATGE	17
Costers de l'Ebre	19
Altiplà de la Terra Alta	43
Serra del Tormo	67
Riberes de l'Algars	87
Serres de Pàndols-Cavalls	109
Cubeta de Móra	129
Baix Priorat	151
Serra de Llaberia	171
Barrufemes	191
Burgans	215

ÍNDEX DE MAPES

Costers de l'Ebre. Situació	21	Cubeta de Móra. Situació	131
Costers de l'Ebre. Miradors i itineraris	37	Cubeta de Móra. Miradors i itineraris	145
Costers de l'Ebre. Valors en el paisatge. Valors estètics.	39	Cubeta de Móra. Valors en el paisatge. Valors estètics	147
Costers de l'Ebre. Valors en el paisatge. Valors històrics, socials, simbòlics i identitaris.	41	Cubeta de Móra. Valors en el paisatge. Valors històrics, socials, simbòlics i identitaris	149
Altiplà de la Terra Alta. Situació.	45	Baix Priorat. Situació	153
Altiplà de la Terra Alta. Miradors i itineraris.	61	Baix Priorat. Miradors i itineraris	165
Altiplà de la Terra Alta. Valors en el paisatge. Valors estètics.	63	Baix Priorat. Valors en el paisatge. Valors estètics	167
Altiplà de la Terra Alta. Valors en el paisatge. Valors històrics, socials, simbòlics i identitaris	65	Baix Priorat. Valors en el paisatge. Valors històrics, socials, simbòlics i identitaris	169
Serra del Tormo. Situació	69	Serra de Llaberia. Situació	173
Serra del Tormo. Miradors i itineraris	81	Serra de Llaberia. Miradors i itineraris	185
Serra del Tormo. Valors en el paisatge. Valors estètics	83	Serra de Llaberia. Valors en el paisatge. Valors estètics	187
Serra del Tormo. Valors en el paisatge. Valors històrics, socials, simbòlics i identitaris	85	Serra de Llaberia. Valors en el paisatge. Valors històrics, socials, simbòlics i identitaris	189
Riberes de l'Algars. Situació	89	Barrufemes. Situació	193
Riberes de l'Algars. Miradors i itineraris	103	Barrufemes. Miradors i itineraris	209
Riberes de l'Algars. Valors en el paisatge. Valors estètics.	105	Barrufemes. Valors en el paisatge. Valors estètics	211
Riberes de l'Algars. Valors en el paisatge. Valors històrics, socials, simbòlics i identitaris	107	Barrufemes. Valors en el paisatge. Valors històrics, socials, simbòlics i identitaris	213
Serres de Pàndols-Cavalls. Situació.	111	Burgans. Situació	217
Serres de Pàndols-Cavalls. Miradors i itineraris	123	Burgans. Miradors i itineraris.	227
Serres de Pàndols-Cavalls. Valors en el paisatge. Valors estètics	125	Burgans. Valors en el paisatge. Valors estètics	229
Serres de Pàndols-Cavalls. Valors en el paisatge. Valors històrics, socials, simbòlics i identitaris	127	Burgans. Valors en el paisatge. Valors històrics, socials, simbòlics i identitaris	231

ÍNDEX DE FIGURES

Figura 1.1. Vista general dels Costers de l'Ebre des del mirador de l'embassament de Riba-roja ...	19	Figura 1.19. Torre de refrigeració del complex nuclear d'Ascó.	31
Figura 1.2. Torre de refrigeració i complex nuclear d'Ascó.	20	Figura 1.20. Complex electroquímic de Flix.	31
Figura 1.3. Vista general de la Reserva Natural de Sebes, a Flix	20	Figura 1.21. Parc fotovoltaic a la finca de la Devesa, a Flix.	31
Figura 1.4. Detall d'un fondo recobert per pinedes de pi blanc.	20	Figura 2.1. Mosaic agroforestal amb predomini del conreu de vinya, prop de Corbera d'Ebre	43
Figura 1.5. Nucli urbà d'Ascó, penjat sobre el riu.	20	Figura 2.2. El patrimoni construït de l'interior dels nuclis urbans de l'Altiplà de la Terra Alta és ric, divers, i desconegut. A la foto, carrer del nucli antic de Batea o «Vilaclosa»	44
Figura 1.6. Pinedes de pi blanc situades en antics camps de conreu.	22	Figura 2.3. Els amplis horitzons i les suaus ondulacions són unes de les característiques del paisatge de l'Altiplà de la Terra Alta. A la imatge, mosaic agrícola prop de Corbera d'Ebre	44
Figura 1.7. Barranc amb conreus arboris de secà disposats en bancals de pedra en sec.....	23	Figura 2.4. El contacte de l'Altiplà de la Terra Alta amb les Serres de Cavalls-Pàndols amb els Ports al fons, genera paisatges canviants d'una gran bellesa escènica. A la imatge, la depressió de Bot amb els Ports al fons.....	44
Figura 1.8. Nucli urbà de Flix i tram final del meandre, amb l'edifici de la central hidroelèctrica en primer terme.....	24	Figura 2.5. Barranc del riu Sec al seu pas per Corbera d'Ebre	46
Figura 1.9. Grans usos i cobertes del sòl de les Terres de l'EbreFigura	24	Figura 2.6. Vista parcial del nucli urbà de Gandesa a la primera meitat del segle XX.....	47
Figura 1.10. Grans usos i cobertes del sòl al Costers de l'Ebre	24	Figura 2.7. Vista general del nucli urbà de Corbera d'Ebre després de la Batalla de l'Ebre, quan es va iniciar i consolidar la construcció del poble nou, creat a la vora de la carretera.....	47
Figura 1.11. Conjunt d'arquitectura rural de pedra seca, a la capçalera d'un dels fondos de la Fatarella .	27	Figura 2.8. Usos i cobertes del sòl a l'Altiplà de la Terra Alta	48
Figura 1.12. Detall línia de trinxeres dels Barrancs, entre Vilalba dels Arcs i la Pobla de Massaluca	27	Figura 2.9. Usos i cobertes del sòl de les Terres de l'Ebre	48
Figura 1.13. Embassament i embarcador de Riba-roja d'Ebre	28	Figura 2.10. Els amplis horitzons i les suaus ondulacions són unes de les característiques del paisatge de l'Altiplà de la Terra Alta.....	48
Figura 1.14. Pinedes de pi blanc i el tossal de Montmeneu	28	Figura 2.11. Mosaics agroforestals prop de Corbera d'Ebre	48
Figura 1.15. Boira hivernal al nucli urbà d'Ascó	28	Figura 2.12. Vista del nucli urbà de Batea.....	49
Figura 1.16. Punt de la carretera C-12 on es poden observar els conreus d'olivera, el riu Ebre, la indústria química de Flix i el parc fotovoltaic de la Devesa.....	29	Figura 2.13. «Art al ras». Josefina Miquel. <i>Bolets</i>	50
Figura 1.17. Dinàmica dels usos del sòl als Costers de l'Ebre, 1992-2002	29	Figura 2.14. «Art al ras» Anne, <i>Arrel, terra i fruit</i>	50
Figura 1.18. Els vessants de Riba-roja d'Ebre afectats per incendis forestals presenten un aspecte desforestat.	30		

Figura 2.15. «Art al ras». Jesús Pedrola. <i>Fràgil</i>	51	Figura 3.7. L'estret del pas de l'Ase és un dels paisatges característics de la unitat de la Serra del Tormo	72
Figura 2.16. «Art al ras». Carme Pons. <i>L'esforç</i>	51	Figura 3.8. Grans usos i cobertes del sòl de les Terres de l'Ebre	72
Figura 2.17. Torres, restes de muralles i castells del municipi de Corbera d'Ebre	51	Figura 3.9. Grans usos i cobertes del sòl a la Serra del Tormo	72
Figura 2.19. La depressió de Bot, en contacte amb els Ports i la Serra dels Pessells conforma un escenari amb valor estètic per la conjunció de mosaic agroforestals, les masses forestals i les línies de carena	52	Figura 3.10. Tot i que cada cop menys, encara es poden observar conreus de secà sobre marges de pedra ben conservats	74
Figura 2.19. Aspecte hivernal de conreus de vinyes en primer terme i d'ametllers en segon terme, prop de Vilalba dels Arcs	54	Figura 3.11. Vista de les ermites de Sant Jeroni i Santa Magdalena, al sud de la unitat, generen un paisatge amb valor religiós i espiritual	74
Figura 2.20. Dinàmica dels usos del sòl a l'Altiplà de la Terra Alta, 1992-2002.....	55	Figura 3.12. La Figuera un nucli estructurat amb forma de paller	75
Figura 2.21. Cconstrucció d'una torre i una subestació elèctrica prop de La Fatarella.....	55	Figura 3.13. La consolidació del sistema de navegabilitat del riu Ebre pot potenciar els valors d'ús social i productius del paisatge de la unitat, especialment els paisatges del sector proper a l'estret del Pas de l'Ase	75
Figura 2.22. Obres de construcció d'un viaducte a la variant de Batea de la C-221	56	Figura 3.14. Dues de les dinàmiques principals d'aquesta unitat	76
Figura 2.23. Parc eòlic prop de Vilalba dels Arcs	56	Figura 3.15. Dinàmica dels usos del sòl a la Serra del Tormo, 1992-2002	77
Figura 2.24. Obres de construcció del regadiu de la Terra Alta al terme municipal de Batea	56	Figura 3.16. Noves plantacions, com les que s'observen a l'esquerra de la imatge, tot i que marginals, poden anar introduint noves formes al paisatge de la unitat, sobretot als vessants amb menors pendents	78
Figura 2.25. Perifèria del nucli urbà de Batea	57	Figura 4.1. Fragment de mosaic agroforestal de secà del nord de la unitat	87
Figura 3.1. Vista característica de la serra del Tormo, amb predomini de la massa forestal en contrast amb la roca calcària	67	Figura 4.2. Nucli encimbellat de l'Horta de Sant Joan	88
Figura 3.2. La massa forestal recobreix un 81% de la superfície de la unitat	68	Figura 4.3. Vistes dels Plans d'Horta des del mirador de l'Ecomuseu d'Horta de Sant Joan.....	88
Figura 3.3. La làmina d'aigua del riu Ebre ofereix un contrast respecte els penyals calcaris de l'estret del pas de l'Ase	68	Figura 4.4. Riu Algars	88
Figura 3.4. Degut a l'estratègia pel control del territori, a l'estret del pas de l'Ase s'hi concentren diverses restes de poblats ibers. A la imatge, restes del jaciment de Sant Miquet, a Vinebre	68	Figura 4.5. Lo Parot, olivera singular inclosa en l'Inventari d'arbres monumentals de Catalunya, que testimonia el secular conreu de l'olivera en aquestes contrades	88
Figura 3.5. La Picossa és un element amb valor simbòlic i identitari	68	Figura 4.6. El riu Algars al nord de la unitat, prop del castell de Sant Joan d'Algars	90
Figura 3.6. Vinya abançalada a la serra de la Figuera: aspecte a finals de la dècada de 1960 (esquerra) i als inicis del s.XXI (dreta), ja abandonada	70		

Figura 4.7. Vista de l'edifici renaixentista on actualment hi ha la seu de l'Ajuntament d'Arnes	90	Figura 4.24. Noves plantacions de vinya a les Riberes de l'Algars, a la vall de Sant Joan, municipi de Batea	97
Figura 4.8. L'expansió del conreu de la vinya als altiplans interiors es va donar durant la segona meitat del segle XIX	91	Figura 4.25. Dinàmica dels usos del sòl a les Riberes de l'Algars, 1992-2002	98
Figura 4.9. Vinyes a la llera del riu al municipi de Batea, a les Riberes de l'Algars	91	Figura 4.26. Impacte provocat pels talussos de l'arranjament de la carretera C-221 al seu pas per les Riberes de l'Algars	98
Figura 4.10. Vistes d'un camp de cereals, que antigament van tenir més protagonisme en el paisatge de la unitat	91	Figura 4.27. Vista d'Arnes des del menjador del Vilar Rural	99
Figura 4.11. Vista parcial del nucli abandonat de Pinyeres, i en segon terme conreus de vinyes que s'estenen pels plans de Pinyeres, al nord de la unitat	92	Figura 4.28. L'existència d'un ric i divers paisatge patrimonial, representa una oportunitat per a la diversificació de l'activitat econòmica a través de l'activitat recreativa i turística	100
Figura 4.12. Grans usos i cobertes del sòl a les Riberes de l'Algars	92	Figura 5.1. Encaixonament del riu Canaletes amb el Santuari de la Fontcalda al fons	109
Figura 4.13. Grans usos i cobertes del sòl de les Terres de l'Ebre	92	Figura 5.2. Convent de Sant Salvador i muntanya de Santa Bàrbara. Horta de Sant Joan	110
Figura 4.14. Ortofotografia dels Plans d'Horta on es pot observar el predomini dels conreus de cereals amb parcel·les reticulars de mida mitjana	92	Figura 5.3. Vistes cap a la serra de Cavalls des de la Cota 705	110
Figura 4.15. Ortofotografia dels <i>fondos</i> de Batea, on es poden observar els conreus instal·lats als fons de les valls	93	Figura 5.4. Mosaic agroforestal a la vall del Frare	110
Figura 4.16. Edifici renaixentista en el que actualment hi ha l'ajuntament d'Horta de Sant Joan	93	Figura 5.5. Riu Canaletes. Al fons, les crestes dels Volendins	110
Figura 4.17. <i>Vista d'Horta</i> (1898) de Pablo Picasso. Museu Picasso. Barcelona	94	Figura 5.6. Vallada de'n Torner. Al fons, Puig cavaller	112
Figura 4.18. <i>La fàbrica</i> (1909) de Pablo Picasso	94	Figura 5.7. Geozona Prat de Comte-Fontcalda: espai inclòs dintre l'Inventari i catàleg de geòtops i geozones de Catalunya	112
Figura 4.19. Església, d'origen romànic, al poble abandonat de Pinyeres, a les Riberes de l'Algars	95	Figura 5.8. Mola d'Irto. En aquest indret s'hi intueixen restes ibèriques	113
Figura 4.20. Pintura de Picasso on representa la seva particular visió del nucli urbà d'Horta de Sant Joan	96	Figura 5.9. Convent de Sant Salvador amb la muntanya de Santa Bàrbara al fons.	113
Figura 4.21. Vista d'Arnes, que pren forma aturonada, qüestió que li confereix un valor estètic	96	Figura 5.10. Santuari de la Fontcalda	113
Figura 4.22. El Vilar Rural d'Arnes va ser inaugurat el 2007 als afores del nucli urbà.	96	Figura 5.11. Usos i cobertes del sòl a les serres de Pàndols-Cavalls	114
Figura 4.23. Nova plantació de vinya al nord de la unitat, on es pot observar una major amplada dels bancals així com la realització dels talussos de terra revegetats, que substitueixen els marges de pedra seca	97	Figura 5.12. Usos i cobertes del sòl de les Terres de l'Ebre	114
		Figura 5.13. Muntanya de Santa Bàrbara i nucli encimbellat d'Horta de Sant Joan	115
		Figura 5.14. Prat de Comte. Javier Campo Amorós.	115

Figura 5.15. Al fons la muntanya de Santa Bàrbara. Al centre, els tres cims més característics són: Rocamala, la Falconera i l'Agulla de Bot. I a la dreta de la imatge hi ha les Crestes de Volendins	115	Figura 6.7. Grans usos i cobertes del sòl de les Terres de l'Ebre	134
Figura 5.16. Ermita de Santa Magdalena	116	Figura 6.8. Grans usos i cobertes del sòl de la Cubeta de Móra	134
Figura 5.17. Monument de la Pau de la Cota 705 a la Serra de Pàndols	116	Figura 6.9. El terç occidental de la unitat està caracteritzat per un mosaic agroforestal de conreus de secà, sobretot ametllers i oliveres	134
Figura 5.18. Muntanya de Santa Bàrbara	116	Figura 6.10. Vista general de la façana del nucli urbà de Móra d'Ebre, amb el castell situat sobre la terrassa fluvial	134
Figura 5.19. L'aigua del riu Canaletes com a recurs amb elevat valor d'ús social	117	Figura 6.11. <i>Fantasia de l'Ebre I. Miravet</i> , de Joaquim Mir	136
Figura 5.20. Estació de tren de Prat de Comte. Via de tren de la Vall de Zafán, actual via Verda	117	Figura 6.12. <i>Miravet</i> , de Frederic Mauri	136
Figura 5.21. Riu canaletes. Al fons, el Santuari de la Fontcalda	117	Figura 6.13. <i>Pas de l'Ebre per part de l'exèrcit republicà a Miravet el 25 de juliol de 1938</i>	137
Figura 5.22. Vistes del petit altiplà del Pinell de Brai (fora de la unitat) des del punt d'observació del paisatge anomenat monument a la pau a la cota 705	118	Figura 6.14. El pas de Barca a Miravet, juntament amb altres elements del riu i dels conreus de fruita dolça, és reconegut com un valor simbòlic i identitari	137
Figura 5.23. Dinàmica dels usos del sòl a les serres de Pàndols-Cavalls. 1992-2002.....	118	Figura 6.15. El monoconreu de fruita dolça en combinació amb els boscos de ribera confereixen al paisatge un conjunt de valors reconeguts per la població	137
Figura 5.24. Àrea recreativa de la Fonteta al terme municipal de Gandesa	119	Figura 6.16. Patró agrari de les sènies de la zona de la Barca a Benissanet.....	138
Figura 5.25. Convent de Sant Salvador, patrimoni històric i religiós	120	Figura 6.17. El pont que uneix les dues Mores sobre el riu Ebre, per les seves formes, es una singularitat a la que se li reconeix un valor estètic	138
Figura 6.1. Vista general de la Cubeta de Móra des del mirador del poblat iber del Castellet de Banyoles	129	Figura 6.18. Des del mirador situat al poblat iber del Castellet de Banyoles (Baix Priorat), es contemplen unes esplèndides vistes sobre la Cubeta de Móra	139
Figura 6.2. La combinació d'aigua, vegetació de ribera i els conreus de regadiu atorguen a la Cubeta de Móra d'una harmonia de conjunt.....	130	Figura 6.19. La substitució de conreus és la dinàmica paisatgística més característica de la Cubeta de Móra.	139
Figura 6.3. Cap de la Vila de Miravet (nucli antic) i castell, tanca la cubeta en el sector de contacte amb la unitat de paisatge Barrufemes	130	Figura 6.20. Al terç occidental de la unitat s'està produint l'abandonament dels conreus de secà més inaccessibles o amb situats en terrenys de major pendent. A la imatge, un camp d'ametllers recentment abandonat.....	139
Figura 6.4. Els conreus de fruita dolça caracteritzen el paisatge de bona part de la Cubeta de Móra	130	Figura 6.21. Dinàmica dels usos del sòl a la Cubeta de Móra, 1992-2002	139
Figura 6.5. La làmina d'aigua del riu Ebre és l'element que vertebrava la Cubeta de Móra i li dona identitat	130		
Figura 6.6. La Cubeta de Móra és un terreny pla només amb lleugeres vessants en el seu sector oest. A la imatge, una vista general de la cubeta des de la Picossa.....	132		

Figura 7.1. Vinyes i nuclis urbans petits i compactes, com la Serra d'Almos, són els elements característics del paisatge del Baix Priorat.....	151	Figura 7.15. Dinàmica dels usos del sòl al Baix Priorat (àmbit de Terres de l'Ebre), 1992-2002	161
Figura 7.2. L'arquitectura rural de pedra seca encara és ben present, com aquesta cabana prop de la Serra d'Almos.....	152	Figura 8.1. Panoràmica de la Miranda de Llaberia i el Montredon	171
Figura 7.3. L'assentament dispers és característic del Baix Priorat. A la imatge, el mas d'Alerany	152	Figura 8.2. Vista de l'Enderrocada des del Montalt	172
Figura 7.4. Les restes iberes, com les del Castellet de Banyoles, i ajuden a entendre el paisatge històric	152	Figura 8.3. Paisatge resultant del gran incendi forestal de l'any 1994, al vessant sud de la unitat	172
Figura 7.5. Les vinyes velles atorguen qualitat al paisatge del Baix Priorat	152	Figura 8.4. El poble de Llaberia, situat al mig de la unitat, té, des de 1997, una petit parc fotovoltaic que l'abasteix d'electricitat	172
Figura 7.6. El llit del riu Siurana al nord del Masroig adquireix molta amplitud i ha modelat un sistema de terrasses colonitzades per conreus de vinya i olivera	154	Figura 8.5. Les obagues de la Serra de Llaberia estan ocupades per un extensa massa forestal de pi blanc i alzina. A la imatge, el barranc de Tartacó vist des del Montalt.....	172
Figura 7.7. En el terme dels Guiamets, en el sector sudoccidental del Baix Priorat, el terreny molt planer permet l'existència d'àmplies perspectives sobre els conreus de vinya presidits a l'horitzó pels relleus imponents de la Mola de Colldejou i la serra de Llaberia	155	Figura 8.6. Els cingles de la Grallera i la Miranda de la serra de Llaberia, modelats en calcàries juràsiques, són una bona mostra dels relleus alterosos que dominen el paisatge del sector	174
Figura 7.8. Grans usos i cobertes del sòl de les Terres de l'Ebre	156	Figura 8.7. La imponent mola de Colldejou és una façana paisatgística visible des de molts punts del Priorat i el Baix Camp. Al peu, hi ha el poble de Colldejou i petits sectors de conreu sobre els materials tendres del Triàsic	174
Figura 7.9. Grans usos i cobertes del sòl al Baix Priorat.....	156	Figura 8.8. Camps de conreu on s'observen cirerers en primer terme i oliveres al fons instal·lats en un replà modelat sobre les argiles i els gresos vermells del triàsic, en un sector entre Prasdip i Colldejou.....	175
Figura 7.10. El paisatge del Baix Priorat en el sector de la fossa de Falset mostra un mosaic constituït per petites parcel·les de conreus llenyosos i clapes de boscos que es localitzen en els Torrents i els cims dels petits turons	157	Figura 8.9. Nucli urbà de Llaberia, amb el rentador en primer terme.....	176
Figura 7.11. Les noves plantacions de vinya han variat lleugerament el paisatge tradicional	157	Figura 8.10. Les garrigues amb margalló colonitzen molts dels vessants calcaris de soler i són un fidel reflex de les característiques climàtiques mediterrànies	176
Figura 7.12. El poble del Masroig es localitza dalt d'una petita carena en un sector del Baix Priorat on el relleu és més accidentat. Un ric mosaic de vinyes i camps d'ametllers i oliveres es desposa esglaonadament en els vessants de poc pendent	158	Figura 8.11. Grans usos i cobertes del sòl de les Terres de l'Ebre	176
Figura 7.13. La plana de Falset i Marçà mostra un mosaic de conreus llenyosos només trencat per serres baixes i estretes recobertes de pinedes i clapes d'alzinar, que formen en un conjunt harmònic i característic del paisatge del Baix Priorat	159	Figura 8.12. Grans usos i cobertes del sòl a la Serra de Llaberia	177
Figura 7.14. El poble de Falset és el nucli més dinàmic del Baix Priorat	160	Figura 8.13. Vista panoràmica de la Muntanya Blanca	177
		Figura 8.14. El poble de Prasdip es troba en una clotada al peu del Cabrafiga, que mostra les capes plegades de calcàries triàsiques	177
		Figura 8.15. Vista sud de l'església de Llaberia, d'estil romànic	178

Figura 8.16. Dibuixos del poble de Llaberia, de Joan Dolçafel, pseudònim de Josep Iglésies, que il·lustren el llibre <i>Les ciutats del món</i>	178	Figura 9.10. Cap de Vila de Miravet a inicis del segle XX	196
Figura 8.17. Construcció de pedra en sec a l'itinerari de les Taules.....	179	Figura 9.11. Grans usos i cobertes del sòl de les Terres de l'Ebre	196
Figura 8.18. Trobada a Marçà organitzada pel Consorci de la Serra de Llaberia	179	Figura 9.12. Grans usos i cobertes del sòl de Barrufemes	196
Figura 8.19. Pastura extensiva a la Miranda de Llaberia amb ramats de <i>Cabra Blanca de Rasquera</i>	179	Figura 9.13. Conjunt d'elements característics de les zones de regadiu a la vora del riu	197
Figura 8.20. A la Serra de Llaberia hi ha diversos miradors que ofereixen panoràmiques sobre un extens territori	180	Figura 9.14. Panoràmica de Benifallet. Imatge presa des de l'altre marge de riu.....	197
Figura 8.21. Vall de Capçanes amb vessants recoberts de bosc i conreus en primer terme.....	180	Figura 9.15. Paisatge del nucli urbà del Pinell de Brai des de la C-43	197
Figura 8.22. Dinàmica dels usos del sòl la Serra de Llaberia, 1992-2002	180	Figura 9.16. Joaquim Mir <i>Fantasia de l'Ebre I. Miravet</i> , (1930)	198
Figura 8.23. Vista general del poble de Colldejou.....	182	Figura 9.17. Frederic Mauri. <i>Miravet</i>	198
Figura 9.1. Vista panoràmica del marge dret del riu Ebre. Foto presa des del marge esquerre a la zona de l'Astet.....	191	Figura 9.18. Castell i Cap de Vila de Miravet. Inicis del segle XX	198
Figura 9.2. Conreu de fruita dolça, als marges del riu Ebre	192	Figura 9.19. Foto <i>pas de barca de Miravet</i> , 1968.....	198
Figura 9.3. Cultiu d'oliveres i ametllers al terme municipal del Pinell de Brai	192	Figura 9.20. Arxiu Vicent Benaiges. La documentació històrica certifica la importància de les barques de pas, mitjà emprat per a travessar el riu	199
Figura 9.4. El Pinell de Brai i el seu entorn caracteritzat pel conreu de l'olivera i la vinya	192	Figura 9.21. El riu s'encaixa travessant la zona muntanyosa originant unes zones amb gran quantitat de valors naturals	199
Figura 9.5. Castell de Miravet i Cap de la Vila. Al fons, el coll de Miravet	192	Figura 9.22. Celler Cooperatiu modernista de l'arquitecte Martinell al Pinell de Brai.....	200
Figura 9.6. Els materials geològics presents en aquesta unitat són diversos	194	Figura 9.23. Com a patrimoni rural construït destaquen els elements de pedra en sec i, en especial, els marges	200
Figura 9.7. El riu Ebre presenta, en aquest tram, vegetació de ribera associada, on hi destaquen les alberedes, les pollancredes i els canyars	194	Figura 9.24. La Via Verda o via de la Vall de Zafán transcorre la unitat de paisatge de Barrufemes de sud a nord	200
Figura 9.8. L'any 1918 va finalitzar la construcció de la cooperativa del Pinell de Brai, també coneguda com la Catedral del Vi.....	195	Figura 9.25. El recent GR-99 o camí de l'Ebre va resseguint el riu aprofitant camins ja existents	201
Figura 9.9. Un segle després el Cap de la Vila de Miravet junt amb el Castell, conserva la mateixa fesomia tant representada pels artistes	196	Figura 9.26. Valor estètic del conjunt format pel conreu de cítric en un meandre del riu Ebre	201
		Figura 9.27. El Castell de Miravet és un dels elements que més destaca en aquesta unitat pels valors històrics, estètics i simbòlics i identitaris	201

Figura 9.28. Vistes des del mirador de Coll de Som	202	Figura 10.8. Camí rural amb marges a banda i banda. Al fons, el morral de Cabrafreixet	219
Figura 9.29. Via Verda a l'altura del Coll de Som	202	Figura 10.9. Mosaic agroforestal format pel conreu de secà i pinedes de pi blanc	220
Figura 9.30. Dinàmica dels usos del sòl a Barrufemes, 1992-2002	202	Figura 10.10. Grans usos i cobertes del sòl de les Terres de l'Ebre	220
Figura 9.31. El Pinell de Brai i Benifallet han patit una disminució de població, fet que s'observa en l'estat d'abandó que presenten alguns masos	202	Figura 10.11. Grans usos i cobertes del sòl als Burgans	220
Figura 9.32. L'abandonament dels conreus de secà dona pas a l'aparició de massa forestal	203	Figura 10.12. El paisatge dels Burgans alberga gran quantitat de masos i casetes	220
Figura 9.33. La introducció del reg en zones típicament de secà ha provocat canvis de cultiu en determinades zones	203	Figura 10.13. Vista general dels Burgans. Imatge presa des del barranc de les Nines	221
Figura 9.34. Gasolinera ubicada a la C-12 al terme municipal de Benifallet	203	Figura 10.14. Els conjunts formats pels conreus de secà i el patrimoni rural associat a les construccions de pedra en sec, contenen molts valors	221
Figura 9.35. El risc d'incendis augmenta amb l'abandonament dels cultius de secà, ja que es dona pas a la colonització de l'espai per part de comunitats vegetals piròfites	204	Figura 10.15. Paisatge rural amb construccions de pedra en sec a la zona de les Calobres	222
Figura 9.36. L'aparició de nous equipaments agropecuaris o d'habitatges és una dinàmica que es dona, principalment, als marges del riu Ebre	204	Figura 10.16. Es detecta un augment de la massa forestal en certes zones de la plana. Al fons, un perfil topogràfic caracteritzat per la presència d'aerogeneradors	222
Figura 9.37. Espai agrícola entre el Pinell de Brai i Miravet amb evidents signes d'abandonament	204	Figura 10.17. La presència de noves construccions sense cap criteri estètic és una constant en tota la plana	223
Figura 9.38. El paisatge de Barrufemes en relació als usos socials que s'hi donen, com pot ser la Via Verda, repercuteix favorablement en l'economia de la zona	205	Figura 10.18. Mas típic ubicat a la plana del Burgar	223
Figura 10.1. Vista panoràmica dels Burgans	215	Figura 10.19. Són moltes les rutes i itineraris que travessen els Burgans.	223
Figura 10.2. Camps de cereals	216	Figura 10.20. El destí dels cultius de secà com l'olivera i l'ametller condicionarà l'evolució del paisatge dels Burgans	224
Figura 10.3. Conreu de secà. Associació d'oliveres i ametllers i construccions de pedra en sec	216	Figura 10.21. Bassa de les Collades. Patrimoni agrícola i ramader	224
Figura 10.4. Conreus d'ametllers a l'hivern	216		
Figura 10.5. Aerogeneradors. Parc eòlic de les Colladetes, al Perelló	216		
Figura 10.6. Vista general de la plana del Burgar. Al fons, les muntanyes de Tivissa i Vandellòs	218		
Figura 10.7. Camps d'Ametllers. Al fons, les serres de Cardó-el Boix	218		

ÍNDEX DE TAULES

Taula 1.1. Unitats de paisatge de les Terres de l'Ebre 13

Taula 1.2. Usos del sòl a partir del tractament del SIGPAC 2006 distribuïts per unitats de paisatge 15

Taula 1.3. Dinàmica dels usos del sòl als Costers de l'Ebre, 1992-200229

Taula 1.4. Modernització de regadius als Costers de l'Ebre30

Taula 1.5. Nous regadius als Costers de l'Ebre30

Taula 2.1. Dinàmica dels usos del sòl a l'Altiplà de la Terra Alta, 1992-200255

Taula 3.1. Incendis forestals de més de 50 hectàrees (1968-1991) 71

Taula 3.2. Dinàmica dels usos del sòl a la Serra del Tormo, 1992-200277

Taula 4.1. Dinàmica dels usos del sòl a les Riberes de l'Algars, 1992-200298

Taula 6.1. Dinàmica dels usos del sòl a la Cubeta de Móra, 1992-2002 139

Taula 1.1. Dinàmica dels usos del sòl al Baix Priorat, 1992-2002 161

Taula 8.1. Dinàmica dels usos del sòl a la Serra de Llaberia, 1992-2002 180

Taula 9.1. Valors ecològics de la unitat amb superfícies reals (ha) i superfícies absolutes (% del total de la superfície de la unitat) 199

Taula 10.1. Valors ecològics de la unitat amb superfícies reals (ha) i superfícies absolutes (% del total de la superfície de la unitat)221